

*Солдатенко О.**

ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ У КОНТЕКСТІ ПОДІЙ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»

Геостратегічна ситуація на Близькому Сході протягом останніх місяців встигла зазнати значної трансформації. Особливо змінилося співвідношення сил навколо Ізраїлю внаслідок переформатування стратегічних коаліцій між останнім та його сусідами. Пропонуємо розглянути найбільш серйозні аспекти цієї трансформації з огляду на її значну практичну актуальність.

Відносини між двома ключовими державами Близького Сходу – Туреччиною та Ізраїлем ніколи не були простими. Тим не менше, між цими державами до 2010 р. існували досить продуктивні союзницькі відносини з достатньо інтенсивним рівнем військово-технічної співпраці. Великий дипломатичний скандал у ізраїльсько-турецьких відносинах розпочався в червні 2010 р. після абордажу «Флотилії свободи» [2]. Туреччина, в зв'язку із небажанням Ізраїлю вибачитися за смерть її 9 громадян, виплатити компенсації родинам постраждалих та припинити блокаду сектора Гази (а саме такими були вимоги Туреччини для того, щоб остання стала вважати інцидент вичерпаним), пішла на загострення відносин із своїм недавнім союзником. Щойно названий процес полягав у критиці Ізраїлю в рамках всіх можливих міжнародних форумах та в демонстративних порушеннях настанов дипломатичного протоколу [1]. Проте скористатися із цього Турецька Республіка змогла лише в поточному році. Сталася подія, відомі усім під загальною назвою «арабська весна». Відбувся крах політичних режимів одразу в багатьох арабських державах. Туреччина, яку громадськість тих країн сприймає дуже позитивно, як «маленький Китай», вирішила зробити ставку на розробку стратегічних відносин передусім із «новим Єгиптом», у якому наразі спостерігається значне зростання антиізраїльських настроїв серед місцевого населення [7]. Зокрема, Р. Т. Ердоган пообіцяв збільшити щорічний об'єм фінансової допомоги Єгипту більше ніж у 3 рази – до 5 млрд. дол. [7]. Ці зусилля спрямовані на те, щоб з'явитися та закріпитися в якості нового регіонального (а якщо пощастить, то і глобального) центра сили. Окрім цього, Туреччина продовжила робити демонстративні кроки, спрямовані на відмежування від колишньої, майже проізраїльської, зовнішньої політики. Зокрема, було змінено систему розпізнавання «свій – чужий» на літаках; значно скорочено обсяг транспортних перевезень між двома державами [2]. У відповідь Ізраїлем було введено візовий режим для турецьких громадян. Але апогеєм стало офіційне повідомлення про те, що якщо Ізраїль подасть заявку на вступ до НАТО, то Туреччина заблокує цей процес [6]. Гостроти всім вищеназваним проблемам додає і той факт, що 23 вересня 2011 р. Палестина подала заявку на вступ до ООН, а Туреччина висловила їй свою підтримку [3]. Тим не менше, не дивлячись на усі названі дипломатичні складнощі, економічні відносини між двома державами не постраждали: протягом січня – серпня 2011 р. взаємний товарообіг зріс на 26 % порівняно з аналогічним періодом минулого року [4].

* студентка 5 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Головченко В.І.

Значної трансформації зазнали й ізраїльсько-єгипетські відносини. Після теракту 18 серпня 2011 р. відносини між двома державами значно загострилися: Єгипет, як до того Туреччина, звинуватив Ізраїль у вбивстві своїх громадян, та став вимагати розслідування обставин подій на кордоні. Вже 5 днів потому відбулася масштабна акція протесту біля посольства Ізраїлю в Каїрі, яка завершилася зняттям одним із демонстрантів прапора Ізраїлю з будівлі посольства й заміною його на єгипетський [7]. Це поставило під загрозу дипломатичні відносини між двома державами: вони почали взаємно заявляти про можливе відкликання послів, а Ізраїль зробив це, та ще й взяв курс на прийняття на роботу до посольства Держави в АРЄ лише неодружених працівників МЗС із огляду на небезпечну обстановку в останній державі. Але до планів Ізраїлю зовсім не входить втрачати такого цінного союзника, як Єгипет, через один, нехай і масштабний, теракт. У свою чергу, Єгипет відмовився від ідеї відкликати свого посла з Тель-Авіва. 9 жовтня 2011 р. ізраїльська делегація з питань безпеки прибула до Каїру з метою обговорення відносин між двома державами. Одним із центральних питань, які становлять спільний інтерес – це проблема взаємного обміну підозрюваними в терористичній та розвідувальній діяльності.

Все вищенаведене (як і те, що союзником Ізраїлю в регіоні скоріш за все в повному обсязі залишається лише Йорданія, та й із нею відносини наразі не безпроблемні) стурбувало США. Б. Обама запропонував свій план порозуміння між Туреччиною та Ізраїлем; відправив міністра оборони Л. Панетту в близькосхідне турне, метою якого очевидно була максимально можлива в даних умовах консолідація союзників Білого дому в регіоні. У свою чергу, Держсекретар Х. Клінтон закликала Ізраїль відмовитися від орієнтації на військову потугу та зробити все можливе (а фактично – піти на поступки колишнім союзникам) для налагодження відносин із сусідами, щоб уникнути вірогідності міжнародної ізоляції [5]. Проте із огляду на складні внутрішньополітичні умови в самому Ізраїлі (із літа там тривають велелюдні акції протесту, а уряд Нетаньяху прагне будь-що зберегти цілісність парламентської коаліції) у це поки що складно повірити.

На поточний момент часу ми стаємо свідками загострення міжнародно-політичної ситуації на Близькому Сході за рахунок погіршення відносин Ізраїлю з його стратегічно важливими сусідами – Туреччиною, Єгиптом та Іраном. Враховуючи складну специфіку регіону, можна зробити висновок, що основні етапи трансформації місцевої системи МВ ще попереду.

Література

1. http://www.newsru.co.il/mideast/20sep2011/davut_a207.html
2. http://www.newsru.co.il/press/14sep2011/russ_a102.html
3. <http://www.newsru.co.il/press/14sep2011/lar8222.html>
4. http://www.mignews.com/news/economics/world/260911_204003_19476.html
5. <http://lenta.ru/news/2011/09/16/obama/>
6. <http://www.waronline.org/forum/viewtopic.php?p=646307#646307>
7. http://www.newsru.co.il/arch/mideast/19sep2011/turk_a203.html